Posamezna številka stane 1 krono.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 40 K, pol leta 20 K, za četrt leta 10 K. Izven Jugoslavije 50 K. Naročnina se pošlje na upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru, Koroška cesta št. 5. List se dopošilja do odpovedi. Naročnina se plačuje naprej. —:— Telefon štev. 220. —:—

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo „Kotel. tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Uredništvo: Koroška cesta St. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravništvo sprejema naročnine, inserate in reklamacije. Cene inseratom po dogovoru. Za večkratne oglase primerna popust. Nezaprte reklamacije so poštnine proste. —:— Telefon št. 220. —:—

34. štev. Maribor, dne 25. avgusta 1921. 55. letnik.

Dne 28. avg. v Maribor!

Na splošno željo priredi Slovenska kmetska zveza, oziroma Slov. ljudska stranka

v nedeljo, dne 28. avgusta

dopoldne v Mariboru velik shod krščanskomislečih Slovencev celega severnega dela Slov. Stajerja.

Veliko zborovanje v dvorani pivovarne Götz.

Vspored:

Ob 6. uri v baziliki Matere Milosti pridiga.

Ob ½9. uri istotam sv. maša za udeležence shoda.

Ob 9. uri v veliki Götzovi dvorani začetek zborovanja.

Govorijo:

Dr. Anton Korošec: Politično-gospodarsko poročilo.

Dr. Verstovšek: Naša vzgoja.

Prof. Vesenjak: Davčna bremena v tem letu.

Tajnik Zebot: Naše delo.

Po shodu:

Ustanovno zborovanje Županske zveze

za mariborsko okrožje (okr. glavarstva Maribor, Ptuj, Ljutomer in sod. okraj Marenberg). — Govorita poslanca Stanonik iz Ljubljane in Krajnc iz Celja.

Pozivamo vse krajevne organizacije mariborskega okraja, da razvijejo živahno agitacijo za obilno udeležbo. Kjer je železnica preveč oddaljena, organizirajte udeležbo tako, da se bo ljudstvo pripeljalo n a v o z o v i h v M a r i b o r.

Pridite vsi župani in občinski svetovalci ter odborniki iz celega mariborskega okraja in zastopniki županov iz vseh drugih okrajev.

Možje, mladeniči, dekleta in vsi agitirajte za to, da se bo

28. avgusta

zbralo v Mariboru obilo naših somišljenikov in prijateljev.

K m e t s k a z v e z a i n S l o v e n s k a l j u d s k a s t r a n k a.

— — —

Banke nam vladajo!

V srednjem veku so bile banke zavodi za menjavo denarja. Nastale so na Nemškem, kjer je imela vsaka državica in vsako večje mesto svoj lastni denar. Menjači so za potnike imeli v sobi mizo ali klop (nemški: bank), na kateri so menjavali denar. Odtod ime menjevalnemu zavodu: banka.

Banke že davno niso več samo le menjevalni zavodi, ampak mogočni denarni zavodi, v katerih se tudi nalaga na kratko ali dolgo dobo denar, v katerih se izposojuje denar, banke so zavodi, ki kupujejo proizvodnje kmeta, obrnika in fabrikanta, ki snujejo veleobrtna podjetja, kupujejo hiše, gozdove in zemljišča, ki kupujejo in podpirajo časnike, ki podkopujejo politične osebe in jih izrabljajo v svoje namene skratka, povsod kjer se da kaj posredno ali neposredno zaslužiti, tam se pojavljajo banke. Banke so danes trdnjave industrije, trgovine in nakopičenega denarja.

Posameznikov, ki bi gradili industrijska, obrtna, rudniška, sploh prihobitna podjetja, je danes vedno manj. Na njih mesto so stopile banke s kapitalom svojih delničarjev in prostovoljnih vlagateljev. Za to ni čudo, da danes določa cene za naše poljedelske, rudniške, obrtne in industrijelne izdelke bančni kapital.

Banka ustvarja z denarjem svojih delničarjev in prostovoljnih vlagateljev podjetja in določa cene vsem proizvodom svojih podjetij. Banka se zagovarja, da ima na to pravo, ker vlaga v podjetje denar. Toda denar ne dela, delajo ljudje. Kmetje, kmetski delavci in industrijalni delavci vlagajo tudi v zemljo in podjetje svoj kapital. Ta kapital je njihova duševna in telesna sila. Zakaj pa oni nimajo prava, da bi soodločevali, kadar se nastavljajo različnim proizvodom cene? Ali ni človek več kakor denar?

Kmet in delavec bi morala dobiti vse banke pod svojo kontrolo. To se že tam izvršuje, kjer si kmetske in delavske zadruge ustanavljajo svoje lastne banke. Toda da bi kmet, obrtnik in delavec dobili banke popolnoma v svoje roke, to še dolgo ne bo mogoče, gotovo tako dolgo ne, dokler bodo naši ljudje volili v svoje zastope nesposobne stranke za preuredbo naše družbe, kakor so samostojneži in demokrati. Zato je treba zahtevati, da med tem vsaj država vrši nadzorstvo nad delovanjem bank in da varuje pri njih podjetjih koristi vseh naših delovnih stanov, ki delajo in kupujejo. To je v ustavotvorni skupščini tudi naša Slov. kmetska zveza, oziroma Ljudska stranka zahtevala. Seveda na to niso hotele pristati protiljudske stranke samostojnežev, demokratov in radikalov.

Bo, se torej mora nadaljevati. A med tem naj naše zadruge in naši imovitejši ljudje ne podpirajo nekmetskih in nedelavskih bank, kajti s tem podpirajo le svojega protivnika, sovražni mu kapitalizem. Nesreča so za ljudski blagor iste zadruge in isti ljudje, ki iz pohlepa za en odstotek višjih obresti hitijo k bankam in tam nalagajo svoje prihranjene ali odvišne novce. Kmet, obrtnik, delavec, drži se svojih zadrug, a zadruge držite se — svoje zadružne discipline! T.

O vojaški službi in vojaštvu.

Proti koncu svetovne vojske se je oglasil slavni Wilson-učenjak, ki je bil takrat še predsednik velike amerikanske države: „Zjedinjene države Amerike“ ter zahteval ne le narodno pravičnost, temveč tudi splošen mir in razorožitev držav. Niti prvega, niti drugega ni dosegel. Posebno evropski militaristi so mu nasprotovali in kljub vsem bridkim izkušnjam svetovne vojne, kljub vsemu frpljenju in grozotam ter strašnemu razdejanju vlada v Evropi medsebojno nezaupanje, želja po osvajanju tuje zemlje in sploh stari militaristični ali vojaški duh. Pred to nespravljivostjo in tem vojaškim duhom Evrope se je umaknil tudi miroljubni in človekoljubni Wilson v Ameriko in pustil evropske narode, da se pomirijo ali potolčejo sami.

Tako smo tudi mi Slovenci računali, da bodo vojaška bremena lažja, da pride do odprave vojaške dolžnosti in do zmanjšanja ogromnih stroškov, ki jih imajo evropske države vsled militarizma. Kakor nas je sklep svetovnega miru varal v naših narodnih upih, da bomo vsi Slovenci, tudi koroški in primorski, združeni in narodno svobodni, tako smo doživeli razočaranje tudi v vojaških zadevah. Vsi naši sosedje so ostali v orožju in tako je ostala v orožju tudi naša država in mora nalagati državljanom težka bremena za obrambo sedanjih mej.

Čeravno pa vidimo, da se obveznosti obrambe že vsled zadržanja naših sosedov odreči ne moremo, vendar smo mnenja, da je mogoče obrambo naše države urediti, organizirati dobro, in vspešno z manjšimi denarnimi ter osebnimi žrtvami, kakor jo imamo urejeno sedaj in kakor smo imeli vojne dolžnosti poprej v Avstriji.

Pred vsem smatramo že po izkušnjah svetovne vojne, da je popolnoma nepotrebno dolgo vojaško službovanje in vežbanje v redni vojski. S tem se odtegne mladeniče v najboljši dobi, da ne delajo nič ne za sebe, ne za svojce, ne za občno korist, ampak samo živijo in trošijo državni denar, ali z drugimi besedami: delo in trud davkoplačevalcev.

Ako je v svetovni vojni v vseh armadah zadostovala 4—8tedenska doba, da je bil vsak „zrel in sposoben“ za fronto, potem je to tudi sedaj. Čemu tratijo mladi ljudje z onim pruskim ekserciranjem svoje moči in kradejo takorekoč sebi in svojcem-davkoplačevalcem denar, Bogu pa čas? Poskusite vsaj z enoletno, če že ne polletno službeno dobo, pa boste videli, da bo vspeh isti, še prihranili si bodo posamezniki sami osebno veliko in še več bo prihranila država, ki tako tiči v strašnih primanjkljajih, ker izdaja za vojaštvo več, kakor pa za vse drugo, kar oskrbuje in rabi.

Druga naša zahteva, katero moramo zopet in zopet povdarjati, dokler ne bo uresničena, pa je, da naj naši mladeniči služijo po možnosti vsi v domačih krajih, ali vsaj v podnebju, ki je našemu podnebju podobno. Makedonija, Črnagora, Albanija in velik del Srbije ni za naše ljudi že zaradi podnebja, ne oziraje se na dejstvo, da je tudi življenje močno drugače in da vsled teh okolnosti v mladih ljudeh nastaja mržnja proti vojaščini sami, proti državi in proti srbskemu plemenu. Ravno ta nedostatek je omogočil tisto javno in tajno agitacijo boljševiških komunistov med našim vojaštvom, kar notranji moči organizirane države najbolj škoduje.

Tretja naša zahteva je, da se naših uradov, posebno naših županstev, v vojaških zadevah od strani vojaške in vladne oblasti ne sili s cirilico. Mi spoštujemo cirilico kot pismo naših bratov Srbov, ali naši župani in drugi merodajni možje se pač sedaj ne bodo šli zopet zaradi kapric in nezmožnosti posameznih mož v vojaški upravi učit cirilice. Sploh pa je po ustavi slovenščina tudi naš državni jezik in smo mnenja, da morajo v naših krajih in našim ljudem oblasti postreči v naši pisavi in našem jeziku. Mi se ne zadovoljujemo s tem, da bi imeli v ustavi jugoslovanske naše države imenovano slovenščino kot državni jezik, pa bi se praktično to izvrševalo tako, kakor se je v bivši Avstriji § 19 o ravnopravnosti, kar je bilo tudi v ustavi.

Zaklad na otoku.

Iz angleškega prevedel Paulus.

(Dalje.)

Nekateri ljudje so se bali starega Petra, tudi Flinta so se bali, ampak Flint se je bal mene! Bal se me je in ponosen je bil name! In divjaki so bili Flintovi ljudje, najdivjejši, kar jih je kedaj voda nosila, vrag sam bi se bil bal iti z njimi na morje! — In vi veste, prijatelj, da se jaz ne bojim, sami vidite, kako prijeten družabnik da sem, toda ko sem bil steward še pod Flintom, ovčice, vam rečem, ovčice je še premalo rečeno za tiste ljudi, kakršni so bili za mojega službovanja pod Flintom! — Glejte, prijatelj, čisto varni in mirni ste lahko na ladji starega Dolgega Johna!“

„Dobro!“ je rekel mladenič. „Odkrito vam povem, stvar mi ni ugajala, pa sedaj, ko sem vas čul — tukaj je moja roka, vaš sem —!“

„In vrl, pogumen fant ste, da ga je treba iskati!“ je pridjal Silver.

Podala sta si roke in sod se je zmajal, tako mu jo je stresel. — „In brihtnejše glave za srečolovca še nisem videl, vam rečem da ne!“

Polagoma se mi je jasnilo, kdo so tisti srečolovci — da namreč Silver s to besedo ne misli nič več in nič manj, kot čisto navadne pomorske roparje. In pogovor, ki sem ga slišal, je bil — zadnje dejanje v izpreobrnitvi enega izmed naših poštenih mož k njihovim tolovajskim namenom. Morebiti je bil a mladenič še naš zadnji pošteni mož na krovu!

Pa ta moj strah se je kmalu pomiril.

Silver je rahlo zažvižgal in še nekdo je prišel in prisedel.

„Dick je naš!“ je rekel Silver.

„E, saj sem vedel, da bo!“ je odgovoril glas našega čolnarja Israela Hands. „Ni neumen, ta-le naš Dick!“

Povalja! je v ustih svoj grižljej tobaka in pljunil po krovu.

„Ampak poglejte“, je dejal, „to-le je, kar bi rad vedel, John! Kako dolgo še bomo sloneli okrog in čakali kakor stara barka na bregu? Kmalu bom imel tega-le kapitana Smolletta — dovolj! Jezil me je že zadosti dolgo! In tiste kabine doli se mi je že tudi zahotelo! Njihovega povojenega mesa in vina v steklenicah bi si že rad privoščil!“

„Israel“, mu je odgovoril John — „vaša glava ni ustvarjena za računanje in prevdarjanje! — Pa vsaj poslušati znate, mislim. Navsezadnje — vaša ušesa so zadosti velika za ta posel! Poslušajte torej, kaj vam pravim. Opravljali bodete svojo službo in lepo skromno živeli in mirno govorili in ostali trezni, dokler ne rečemo: Udarite! — In prav gotovo bodete tako storili, prijatelj!“

„Ali sem rekel, da ne bom?“ je godrnjal čolnar. „Ampak kedaj, to je, kar vprašam! To je vse, kar bi rad vedel!“

„Kedaj!? Pri moji bergli! Dobro! Ce hočete vedeti kedaj, pa vam to povem! V zadnjem trenutku utegnem udariti in takrat bo! Ta-le zares izvrstni mornar, kapitan Smollett, krmari ladjo za nas. In onadva, graščak in zdravnik, imata zemljevid. Bog vedi, kje ga imata skritega! — Dobro torej! Naj pripelje Smollett ladjo do otoka in graščak in zdravnik naj najdeta zlato in naj pomagata, da ga spravimo na krov. In potem bomo videli. Ce bi se mogel zanesti na vas vse — pri moji bergli, počakal bi, da nas pripelje kapitan Smollett do pol pota nazaj proti domu. In potem bi udarili!“

„Cemu tako? Saj se vsi razumemo na mornariški posel, kar nas je na ladji!“

„Rokodelci smo, pomagači, hočete reči!“ ga je zavrnil Silver. „Vsi znamo izvrševati povelja in krmariti in jadrati. — Ampak kdo nam naj pove, kako in kam! Na tem vprašanju se razbije vse naše znanje! Ce bi mogel delati po svoji glavi, bi počakal, da nas kapitan Smollett pripelje nazaj najmanj do trgovskih potov in ne bi se nam bilo treba bati, da se kje vračunamo ali pa ponesrečimo. Toda jaz vas poznam, kaki ste! — Zato bodem naredil konec še na otoku, kakor hitro bo zlato na krovu! — Zalibog, da bo moralo biti tako! Toda vi ste že taki ljudje, da niste srečni, dokler nisle pijani! Pri moji bergli, sit sem vozarenja s takimi ljudmi!“

„Počasi, počasi, Dolgi John!“ je vzkliknil Israel, „kdo pa vam nasprotuje?“

Dalje prihodnjič.

Somišljeniki darujte za sklad KZ.